

6. McPherson T. Punishment: Definition and Justification. *Analysis*. 1967. Vol. 28, No. 1. Pp. 21–27.
7. Oppenheimer H. The Rationale of Punishment. London : University of London Press, 1913. 327 pp.
8. Safferling C. J. M. The Justification of Punishment in International Criminal Law. Can National Theories of Justification be Applied to the International Level? *Austrian Review of International and European Law*. 2000. Vol. 4, Iss. 1. Pp. 126–163.
9. Sloane R. D. The Expressive Capacity of International Punishment: The Limits of the National Law Analogy and the Potential of International Criminal Law. *Stanford Journal of International Law*. 2007. Vol. 43. Pp. 39–94.
10. Vasiliev S. Punishment Rationales in International Criminal Jurisprudence: Two Readings of a Non-question. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. Pp. 45–80.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-444-6-32>

Марчук Н. В.,
кандидат політичних наук, доцент,
докторантка кафедри політології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Повномасштабна російсько-українська війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., є продовженням збройної агресії російської федерації проти України з 2014 р., а глобально – усієї російської політики щодо нашої держави з моменту здобуття незалежності у 1991 р. Сучасний період протистояння характеризується цілим комплексом задіяних засобів та інструментів деструктивного впливу ворога на українське суспільство, політичні інститути, інфраструктуру тощо. Саме відсутність чітких контурів російської агресії актуалізувала поняття «гібридна війна», яке на практиці означає поєднання традиційних військових дій з іншими формами впливу, включаючи кібератаки, інформаційні війни, економічний тиск, використання

нерегулярних збройних груп, дипломатичний вплив тощо. Як зауважує дослідник І. Дерев'янка, гібридні війни є сучасною рисою глобальної політики, які поступово вийшли за воєнно-операційні межі [2, с. 7].

«Гібридність» і «багатокомпонентність» сучасної війни росії проти України забезпечується поєднанням ворогом:

- традиційних військових дій із застосуванням усіх доступних видів летального озброєння. Якщо розглядати ситуацію ретроспективно з 2014 р., то йдеться і про відкриті дії регулярних військових сил, і про підтримку сепаратистських рухів на Сході країни;

- інформаційна війна, спрямована на маніпуляції інформацією через поширення дезінформації, пропаганди, фейкових новин, сприяння викривленому сприйняттю фактів населенням;

- тісно пов'язані з попереднім пунктом кібератаки – акти ураження української інфраструктури за допомогою відповідних технологій;

- економічний тиск, реалізований росією через атаки на енергосистему, блокування торговельних шляхів, викрадення аграрної і промислової продукції, знищення потенціалу для її подальшого виробництва, а головне – через убивства населення і примус до масової міграції, зокрема і за кордон;

- дипломатичні та політичні методи – використання дипломатії для підриву міжнародних союзів підтримки України, маніпуляції та корупційний вплив на політичні еліти різних держав;

- підривна діяльність з використанням агентів впливу, шпигунів або спеціально підготовлених диверсійних груп;

- використання нерегулярних сил – приватних військових компаній, найманців з числа іноземних громадян.

Увесь перелічений спектр ворожих дій Україна відчуває у комплексі, у режимі «тут і зараз» виробляючи своєрідні антидоти до кожного з компонентів гібридної війни. Особливо відчутним є наскрізний інформаційний вплив опонента, який негативно впливає і на суспільство всередині країни, і на глобальну громадську думку щодо російсько-української війни, і на стан міжнародних відносин у контексті спільної протидії путінському режиму. Вражаюча дія інформаційних атак спрямована на цільову аудиторію, яка вимірюється мільярдами інтернет-користувачів по всьому світові (понад 5,3 млрд у світі, майже 30 млн в Україні) [6]. Безумовно, частиною цієї аудиторії є й ті, хто споживають контент традиційних медіа.

Розподіл статей видатків російського бюджету є переконливим свідченням того, на що у своїй зовнішній політиці робить ставку режим. Якщо у 2015 р. на реалізацію федеральної програми «Інформаційне суспільство» (з неї фінансується державна пропаганда) було виділено 44,7 млрд руб., то у 2023 р. ця сума сягнула понад 300 млрд руб. [3, с. 156; 4]. Враховуючи, що тут йдеться лише про офіційне

фінансування, припускаємо, що реальні обсяги держпідтримки інформаційного впливу є значно більшими. Цей вплив ворог реалізує через акти дезінформації та пропаганди, поширюючи фейкові новини, спотворену інформацію та маніпуляції з метою впливу на суспільну думку як в Україні, так і за її межами. В умовах, коли частина стратегічної інформації з об'єктивних причин є закритою, ворог саме її найчастіше використовує для дискредитації Збройних сил України, нагнітання паніки серед населення, продукування сумнівів у міжнародних партнерів. Як правило, пропаганда спрямована на створення атмосфери страху та безнадії, щоб послабити моральний дух українських громадян і військових, та на розкол у суспільстві, щоб посягати внутрішні, часто міжрегіональні конфлікти (цей прийом росія використовує ще з 1990-х років).

Ще один аспект пропаганди – інформаційні атаки на міжнародну підтримку через звинувачення України у військових злочинах (тут чи не найголовнішим майданчиком стали засідання Ради безпеки ООН) чи небажанні співпрацювати у сфері обміну полоненими, через переконання світової спільноти у недоцільності подальшої підтримки України, апелюючи до високих витрат та можливих ризиків ескалації (тут важливо підкреслити відчутну розмитість російських «червоних ліній»). Також у витоків російського обґрунтування агресії щодо України стоїть викривлення історичних фактів – від «створення України Леніним» до потреби «захисту російськомовного населення» і «боротьби з нацистським режимом». Зазвичай резонансні заяви російських високопосадовців не підкріплюються жодними фактами, верифікованими доказами, аргументами, однак постійна повторюваність абсурдних меседжів має вплив на внутрішню аудиторію, діючи як мотив до участі росіян у злочинній війні.

Окрім класичної пропаганди, Росія широко використовує кібератаки для підриву інформаційної інфраструктури України. Найпомітнішою із виявлених кібератак проти України був запуск шкідливого програмного забезпечення «NotPetya» у червні 2017 р., коли вірус уразив Чорнобильську атомну електростанцію та орієнтовно 13 000 пристроїв, якими користувалися державні установи, банки, поштові служби, газети, об'єкти транспортної інфраструктури та підприємства [1]. Водночас, як заявив міністр цифрової трансформації М. Федоров, «вторгнення російської федерації почалося саме з кіберпростору. Перші кібератаки були здійснені після 2014 р., найбільш масштабна з них сталася у січні 2022 р. Станом на лютий 2024 р., зафіксовано вже понад 5000 кібератак, які Україна витримує завдяки тому, що нам вдалося налагодити потужну взаємодію між усіма інституціями та суб'єктами з кібербезпеки» [5].

Ще одна складова гібридних інформаційних загроз – психологічні операції як метод тиску, спрямованого на послаблення морального

духу українців та груп їхньої підтримки у світі. Ключовим інструментом тут є прийом залякування: з перших днів війни ворог заявляв про плани блискавичного захоплення України, а у подальшому переключився на погрози застосування ядерної зброї.

Разом із інформаційними загрозами у контексті гібридної війни Україна стикається і з викликами, які потребують системної реакції. Передусім наголосимо на відсутності об'єктивної інформації в окупованих населених пунктах. Тотальний контроль за інфопростором на Донбасі і в Криму з 2014 р. призвів до спотворення реальності для місцевого населення, частина якого у 2022 р. стала російськими добровольцями. Протидія ситуації, що склалася, потребує передусім технологічних рішень, які дозволять реалізувати контрпропагандистські кампанії. І тут маємо ще один виклик для держави – зберегти плюралізм думок як невід'ємну складову демократії в умовах війни. Політична еліта має повернутися до мірила легітимності точок зору крізь призму закону, а не власних оціночних суджень. Це та проблема, яка стала відчутною як всередині країни, так і для міжнародних інституцій.

Для такої кількості викликів і загроз не може існувати одного рецепту з протидії їм, однак є низка правил, які сприятимуть мінімізації ризиків інформаційного ураження:

- для суспільства – усвідомлено підходити до питання підвищення рівня інформаційної грамотності, інформаційної гігієни, критичного мислення;

- для держави – посилювати національну інформаційну безпеку (з 2021 р. в Україні діє Стратегія інформаційної безпеки), підтримувати незалежні ЗМІ, упроваджувати заходи з медіаграмотності населення, розвивати інформаційну дипломатію через міжнародну комунікацію (урядову та неурядову), здійснювати заходи з поліпшення кібербезпеки і створення кібервійськ (зокрема, й через консолідацію зусиль з міжнародними фахівцями), дотримуватися правил проактивної інформаційної політики, використовуючи увесь потенціал нових і традиційних медіа.

Безумовно, вказані рекомендації не є вичерпними, але вони враховують сильні сторони України і ґрунтуються на об'єктивній оцінці нашої спроможності протидіяти гібридним викликам війни в інформаційній сфері.

Список використаних джерел:

1. Війна Росії проти України: хронологія кібератак. *Дослідницька служба Європейського парламенту*. 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733549/EPRS_BRI\(2022\)733549_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733549/EPRS_BRI(2022)733549_XL.pdf)

2. Дерев'янюк І. Гібридна війна як різновид асиметричних дій. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 11. С. 6–16.

3. Новородовський В. Інформаційна безпека України в умовах російської агресії. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2020. № 9. С. 150–179.

4. Скільки грошей росія витрачає на фінансування державної пропаганди. *Слово і діло*. 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/10/10/infografika/finansy/skilky-hroshej-rosiya-vytrachaye-finansuvannya-derzhavnoyi-propahandy>

5. Україна вже відбила понад п'ять тисяч російських кібератак – Федоров. *Укрінформ*. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3823991-ukraina-vze-vidbila-ponad-pat-tisac-rosijskih-kiberatak-fedorov.html>

6. Як повномасштабна війна відобразилася на кількості інтернет-користувачів в Україні. *Слово і діло*. 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/04/15/infografika/suspilstvo/yak-povnomasshtabna-vijna-vidobrazylasya-kilkosti-internet-korystuvachiv-ukrayini>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-444-6-33>

Наливайко О. І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник*

*Науково-дослідної лабораторії з проблемних питань
правоохоронної діяльності*

*Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Безпека дорожнього руху є важливим аспектом міжнародного правопорядку, що спрямований на захист життя та здоров'я громадян різних країн. З огляду на глобалізацію та зростання міжнародних перевезень, значна увага приділяється уніфікації стандартів дорожнього руху та розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері. Україна, як частина світового співтовариства, активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН,